עשרים באב*

א. ע"פ המבואר לעיל[1] אין דעם חילוק צווישן חדש אב און חדש אלול, קען מען אויך מבאר זיין וואָס ווערט דערציילט אין משנה[2], אַז עש־רים באב איז געווען דער טאָג ווען „בני פחת מואב בן יהודה" האָבן מנדב געווען עצים פאַרן מזבח, און עשרים באלול — „בני עדין בן יהודה".

שטעלט זיך די גמרא[3] אויף „בעש־רים בו (באב) בני פחת מואב בן יהודה" און ברענגט צוויי דיעות ווער זיי זיי־נען דאָס געווען: ר' מאיר זאָגט „בני פחת מואב בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה" און ר' יוסי זאָגט „הן הן בני יואב בן צרוי". דערנאָך שטעלט זיך די גמרא אויף „בעשרים באלול בני עדין בן יהודה" און ברענגט אויך וועגן זיי צוויי דיעות: ר' יהודה האָלט „בני עדין בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה" און ר' יוסי זאָגט „הן הן בני יואב בן צרוי".

דערנאָך ברענגט די גמרא דעם לשון המשנה „באחד בטבת שבו בני פרעוש שני", און פרעגט: „מני מתניתין . . אי ר' יוסי ליתני (ביי די „בני עדין") שבו בני יואב בן צרוי, שני" (ווי־באָלד אַז „הן הן בני יואב בן צרוי" פונקט ווי „בני פחת מואב" האָט גע־דאַרפט שטיין „שני" — אַזוי ווי ביי „בני פרעוש", וואָס ביי דעם צווייטן זמן פון זייער נדבה שטייט דער לשון „שני") ? און די גמרא ענטפערט: „תרי תנאי ואליבא דר' יוסי".

ולכאורה, צוליב וואָס דאָרף די גמ' פרעגן פון דעם לשון „שני" וואָס שטייט ערשט ווייטער אין דער משנה — באָלד אויפן אָרט שטעלט זיך דאָך אויך אַ (גרעסערע) קשיא: פאַרוואָס ביי עשרים באב רופט מען די „בני יואב בן צרוי" מיטן נאָמען „בני פחת מואב" און ביי עשרים באלול „בני עדין"?

זעט מען דערפון, אַז דאָס (וואָס די זעלבע משפחה ווערט אָנגערופן ביי איין נדבה מיט איין נאָמען און ביי אַ צווייטער נדבה מיט אַן אַנדער נא־מען) האָלט ניט די גמרא פאַר אַ „קשיא", דאָס זיינען טאָקע צווי פאַר־שידענע נעמען אָבער ס'איז די זעלבע משפחה.

[וי"ל: וויבאָלד אַז דעם תירוץ „תרי תנאי כו' " זאָגט די גמרא בלויז בכדי צו פאַרענטפערן די קשיא „מני מתניתין כו' ליתני כו' שני" (מצד דעם וואָס מען זעט אַז די משנה נוצט זיך מיטן לשון „שני" בנוגע די בני

---

*) הוא יום ההילולא של הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק ז"ל שני־אורסאָהן (אביו של — יבלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א). נפטר בשנת תש"ד בעיר גלותו במחוז קאזאכסטאן. ראשי פרקים מתולדות ימי חייו [נרשמו ע"י כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, ו]נדפסו בקובץ ליובאוויטש חוברת 4, ובס' לקוטי לוי יצחק (שהו"ל זה עתה (שנת תש"ל) מתורתו של בעל ההילולא — ליקוטים על הזהר ועל התניא).

וראה לקו"ש ח"ד ע' 1103 הערה 1 — השייכות דעשרים באב לר"ה. ע"ש ובה־נסמן שם. המו"ל.

1) סוף שיחה א' לפ' עקב (ע' 78).
2) תענית כו, א.
3) שם כח, א.

פרעוש), און מצד דעם איז די גמרא מחדש „תרי תנאי כו׳" (און אַז איינע פון די צוויי משפחות — בני פחת מואב אַדער בני עדין — איז געווען ניט בני דוד און ניט בני יואב[4]), איז דאָך פאַרשטאַנדיק, אַז בנוגע צו די צוויי בריתות גופא (וואָס אין גמ׳ שטייט ניט אַז ס׳איז „תרי תנאי") — קען מען אַנגענעמען[5] אַז עס איז ניטאָ קיין פלוגתא צווישן זיי, און „בני פחת מואב" מיט „בני עדין" זיינען די זעלבע[6] משפחה[7].

4) שגם זה הוא חידוש. כי מפשטות הלשון והענין ד„תנא בני כו׳" וד„ת״ר כו׳" משמע, דרק ב׳ פירושים ישנם בפחת מואב ובעדין (ורק הקושיא „מני מתניתן כו׳" מכריחה לומר דלמתניתן יש עוד פירוש).

5) אפילו באם נאמר שזה שמשפחה אחת נקראת בב׳ שמות הוי קושיא — כי אין לחדש „תרי תנאי כו׳" (אפילו מכח קושיא חמורה) כשלא נמצא זה בש״ס (ראה יד מלאכי כלל תרמד. ואפילו לפי דיעה השני׳ שם שכן אפשר לחדש, הרי פשוט שלא כאו״א שיש לו קושיא יוכל לחדש כן).

ובפרט בנדו״ד, שמזה שמקשה הגמרא ממ״ש במשנה „באחד בטבת כו׳ שני׳", מוכח שס״ל להש״ס שאין זה קושיא (כנ״ל בפנים), ועד שגם להמסקנא מקשה התוס׳ דלא נאמר תרי תנאי ואליבא דר׳ יוסי.

6) בלקו״ש שם ע׳ 1104 ואילך, שמכיון שאין שייך פלוגתא במציאות, יש לומר, שבני פחת מואב, וכן בני עדין, היו מזרע דוד ומזרע יואב, ופלוגתת ר״מ ור׳ יוסי וכן פלוגתת ר׳ יהודה ור׳ יוסי היא רק מה היתה הסיבה שעוררה אותם לנדב (בעשרים באב ובעשרים באלול, כשלא הי׳ אפשר לכרות עצים כדלקמן סעיף ב*): אם מפני שהיו בני דוד, או מפני שהיו

*) ועפ״ז יומתק יותר (נוסף להמבואר להלן הערה 9) מה שבגמרא מעתיק גם התיבות „בעשרים בו" „בעשרים באלול" — כי הפלוגתא היא, מה עורר אותם לנדב בימים אלו.

און וויבאַלד אַז די זעלבע משפחה ווערט אַנגערופן ביי די צוויי נדבות מיט אַנדערע נעמען — איז מובן[8], אַז די נדבת עצים בעשרים באב איז שייך צו (דעם נאָמען) „בני פחת

בני יואב.

ועפ״ז אפשר לומר, שגם לפי המשנה, בני פחת מואב ובני עדין הם משפחה אחת, (דאין שייך פלוגתא במציאות, כנ״ל), ומה שאינו אומר „שני׳" הוא לפי שנדבתם בשני זמנים אלו היא מצד ב׳ סיבות, כדלקמן בפנים. אלא שמ״מ מכריח הש״ס לומר „תרי תנאי כו׳" — כי אליבא דר״מ ור׳ יהודה שב׳ פעמים נדבו להיותם בני דוד, וכן אליבא דר׳ יוסי שב׳ פעמים נדבו להיותם בני יואב (שהרי „פחת מואב" ו„עדין" לפי דיעות אלו הוא דוד או יואב, ומדנקראו במשנה „בני פחת מואב" ו„בני עדין" מוכח שנדבתם היתה להיותם בני דוד או בני יואב), הוצרך לשנות „שני׳", כבבני פרעוש. ולכן מכריח ש„תרי תנאי כו׳", היינו שתנא דמתניתן ס״ל ש„פחת מואב" או „עדין" הוא אדם אחר, ואותה המשפחה היו גם מזרעו, וזהו שעורר אותם לנדב. (אלא שמלשון רש״י „משפחה אחרת הן" מוכח דלא כנ״ל).

7) ע״פ מ״ש בפנים [וע״פ הנראה בהסברת דעת ה„תנא" וה„ת״ר" — דמסתבר למעט מספר משפחות המתנדבים לעצים אז (כיון שהי׳ עניות וכו׳ אז) — דאי לאו הכי: מאי דיחוקי׳ לפרש: הן הן כו׳], י״ל דגם החולקים על ר׳ יוסי ס״ל דפחת מואב היינו עדין.

8) ואפילו לפי המשנה, שלפי מסקנת הש״ס היו ב׳ משפחות — הרי (נוסף לה־מבואר לעיל הערה 6 שי״ל שגם לפי המשנה הם משפחה אחת) מזה עצמו שמסופר בש״ס שבעשרים באב הי׳ קרבן העצים דבני פחת מואב ובעשרים באלול — דבני עדין, מוכח שב׳ זמנים אלו שייכים לפחת מואב ולעדין.

ומכיון שבביהמ״ק היו ב׳ העבודות — ושתיהן מסופרות בתורה שהיא הוראה לכל או״א — הרי מובן שבביהמ״ק הרוחני של כאו״א צריכות להיות שתיהן (אפילו באם נאמר שהיו ב׳ משפחות).

מואב", און פון עשרים באלול — צו (דעם נאמען) „בני עדין" [*].

ב. וועט מען עס פארשטיין בהקדים וואס מען האט שוין געריידט אמאל בארוכה [10], אז די נדבת עצים בעשרים באב און בעשרים באלול, האט געהאט אין זיך אַ מעלה מיוחדת לגבי דער נדבת עצים אין אַנדערע זמנים וואס וועלכע אויסגערעכנט אין דער משנה:

„מחמשה עשר באב ואילך . . לא היו כורתין עצים למערכה לפי שאינן יבשין" [11]. קומט דאך אויס, אז בעשרים באב און בעשרים באלול (נאך חמשה עשר באב) האט מען שוין ניט געקענט שניידן קיין (אַנדערע גוטע) עצים. און פונדעסטוועגן האבן די צוויי משפחות הנ"ל אַוועקגעגעבן זייער האלץ פארן מזבח, בכדי אז אלע אידן, אפילו בעלי עבירה, זאלן קענען מקריב זיין זייערע קרבנות לכפר על עוונותיהם.

ונוסף לזה: אט־דעם אַוועקגעבן עפעס וואס מען קען ניט קריגן, צוליב אַרויסהעלפן אַ זינדיקן אידן — האבן זיי געטאן בשמחה, ביז אז מען האט יענעם טאג — יום קרבן העצים — קובע געווען פאר אַ יום־טוב פון דער משפחה [12].

ג. אבער אין דעם ענין גופא, פון אפגעבן — ובשמחה — עפעס אַזוינס וואס מען קען ניט קריגן, בכדי אַרויסצוהעלפן אַ צווייטן אידן — זייענען פארַאן צוויי אופנים:

איין אופן איז, אז דער מנדב קוקט אויף דעם אידן וואס דאַרף ברענגען דעם קרבן — פון אויבן אַראפּ: יענער איז אזא וואס איז נכשל געווארן אין אַ חטא און דאַרף אַנקומען צו אַ קרבן; און ער, דער מנדב, איז אזא וואס שטייט בתכלית השלימות, ביז אז ניט נאר וואס ער דאַרף ניט אַנקומען צו אַ קרבן פאר זיך אליין, נאר ער פארמאגט אפילו האלץ אויך פאר אַ צווייטן (און אין אזא צייט זוען מען קען שוין קיין גוטע האלץ ניט קריגן), און מצד מצות הצדקה גיט ער אַוועק זיין האלץ צוליב יענעם, און ער טוט עס בשמחה (באופן פון „והמפייסן" [13]).

אַ צווייטער אופן איז אבער, אז ער איז זיך מתבונן: אמת טאקע אז

9) ועפ"ז יומתק מה שבגמרא שם מורעתקות מהמשנה גם התיבות „בעשרים בו" ו„בעשרים באלול" — אף שמפרש רק בני פחת מואב ובני עדין — כי, לדעת ר' יוסי ששניהם הם בני יואב, מה שנקראו בב' שמות (בני פחת מואב ובני עדין) הוא — לפי ששמות אלו שייכים להזמנים ד„בעשרים בו" (באב) ו„בעשרים באלול". וראה לעיל שוה"ג להערה 6.

10) ראה לקו"ש שם ע' 1104-5. וראה שם הערה 10, שתוכן והלימוד דנדבת עצים בעשרים באב, נראים בעבודתו של בעל ההילולא. עי"ש. וע"פ מ"ש להלן בסנים, יש להוסיף — שעבודתו זו היתה בהרגש של פחת מואב כדלקמן.

11) תענית לא, א. והכוונה ב„חמשה עשר באב ואילך" היא — לאחרי חמשה עשר, אבל בחמשה עשר עצמו כרתו עצים [וכלשון הרשב"ם (ד"ה מניסן — ב"ב קכא, ב): שבאותו יום היו משלימין מצוה גדולה], שלכן נדבת בני זתוא בן יהודה שהיתה בחמשה עשר — לא היתה חשובה כ"כ כנדבת עצים שבעשרים באב ובעשרים באלול (וראה לקו"ש שם הערה 8 עוד טעם על זה). בנוגע לנדבת בני פרעוש שהיתה באחד בטבת — ראה שם הערה 9.

*) וראה לקו"ש חכ"ד ע' 47 הערה 5. וש"נ.

12) תענית יב, א ופרש"י שם. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ו ה"ט.

13) ב"ב ט, ב.

זיינע כחות הגלויים זיינען בתכלית השלימות, אבער — ווער ווייס וואס עס טוט זיך מיט זיין עצם הנפש און דאס דערנעמט עם ביז לבכי' (במרי־רות)[14], דאס פועל'ט אויף אים אז ער זאל זוכן צו טאן א צווייטן אידן א טו־בה, ווייל ביי אים איז אפגעלייגט, אז כאטש דער צווייטער איז נכשל גע־וואָרן אין א חטא — איז יענער העכער פון אים[15].

ד. און דאס איז דער חילוק צווישן דער נדבת עצים בעשרים באב פון „בני פחת מואב", און דער נדבת עצים בעשרים באלול[16] פון „בני עדין":

מצד דעם ענין פון חדש אלול — חדש הרחמים, ווען ביי אים איז מאיר גילוי אלקות, פילט ער אז ער איז בן „עדין — שהי' מעדן עצמו להיות מיושב דעת בדברי תורה"[17], אז ער האט א ספעציעלן געשמאק אין תורה — און אעפ"כ איז ער יורד פון זיין מדריגה בכדי ארויסצוהעלפן א צווייטן אידן — שלמטה ממנו;

אבער מצד דעם ענין פון חדש אב — חדש הדינים, ווען ער דערהערט דעם „עזבני גו' שכחני", דאן איז ער מרגיש ווי ער איז פון בני „פחת מואב", פון רות המואבי'[18], וואס ב־חסדי ה' האט זי זיך מגייר געווען. און דעריבער קוקט ער אויף יעדן אידן — ווי יענער שטייט העכער פון אים, און במילא העלפט ער יעדן מיט וואס ער קען.

ועפי"ז איז אויך פארשטאנדיק וואס פון פשטות הכתובים אין תושב"כ איז משמע, אז בני פחת מואב שטאמען פון יואב[19] און בני עדין — פון דוד[20], וויבל — עבודתו של יואב איז געווען בעיקר מלחמה, עבודת הבירו־רים, און עבודתו של דוד איז געווען בעיקר עסק התורה[21].

ה. עס שטייט דאך „מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח" (דוקא), „השמים כסאי גו' (אבל) ואל זה אביט אל עני ונכה רוח"[22], איז דערפון מובן דער גודל העילוי פון נדבת עצים בעשרים באב מצד דעם הרגש אז ער איז פון בני פחת מואב (ובדוגמת מה שנת"ל*[22] די מעלת העבודה פון „והי' עקב תשמעון" און „ותאמר ציון עזבני ה' וגו'" וועלכע זיינען שייך צו חדש אב).

און דאס גופא ברענגט, אז עס וועט נתברר בא עם[23] דעם ספק פון איני

---

14) בדוגמת המבואר בענין (ברכות כח, ב) שריב"ז בכה ואמר איני יודע באיזו (דרך) מוליכים אותי (לקו"ת ויקרא (בהו־ספות) נ, סע"ד. אוה"ת פנחס רד"ת אך בגורל. ד"ה אשרנו תרצ"ז (בסה"מ קונטרסים ח"ב). ובכ"מ).

15) ראה עד"ז לקו"ש ח"ב ע' 366.

16) להעיר ג"כ, שמכיון שעשרים באלול הוא משך זמן רחוק מט"ו באב, היו אז עצים טובים יקרי המציאות ביותר, ובמילא נרגש אז יותר העילוי שלו, שגם בזמן כזה יש לו עצים כו'.

17) פירוש הר"ת למו"ק טז, סע"ב. וראה גם ערוך — הובא בחדא"ג מהרש"א שם.

18) ראה יומא כב, ב. ובפרש"י שם ד"ה שלא.

19) נחמי' ז, א.

20) ש"ב כג, ח ופרש"י שם. מו"ק שם.

21) ראה סנה' מט, א. לקו"ש שם ע' 1105-6.

22) ישעי' נז, טו. שם סו, א־ב. נת' בתו"א בתחלתו (ובאוה"ת בראשית (כרך ג') ע' תעז ואילך — ביאור ע"ז).

*22) ע' 78 (סעיף ט).

23) וכמו שמצינו שאמרו בודאות „שמ־שוני במותי" „להההוא עלמא" (כתובות קג, סע"א) „אחוי לי דוכתא" (שם עז, ב) ועוד כו"כ כיו"ב במדרז"ל. וידוע מה

יודע באיזה דרך מוליכין אותי וועל־כער איז אפשר ביי אים פאַראַן מחמת דעם וואָס ער קומט אַרויס פון מואב, און מען קומט צו „בני עדין" — אַז מען שטייט בתכלית השלימות.

שאמר הבעש"ט שיכול לעלות בסערה השמימה כמו אלי' הנביא (המשך בשעה שהקדימו תער"ב ח"ג ע' ארנז).

כן להעיר מדברי אדמו"ר הזקן שאמר לאחד „אויף וואָס דוחעסטו (על מה אתה בוטח) אויב אויף מיר — דו וועסט אפילו ניט וויסען די טיר מיינע אין ג"ע" (תורת שלום ע' 171. וראה מאמר הצ"צ שם), ומדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שאמר במוש"ק דההסתלקות שלו „איך גיי אין הימעל די כתבים לאַז איך זאַל אייך".

ובסגנון אחר: כשם ווי פון „ותאמר ציון גו'" קומט מען צו צו „אנכי אנכי הוא מנחמכם" (כנ"ל שם), אַזוי אויך דורך דער עבודה פון בני פחת מואב, וואָס אין פשטות גייט עס אויף יואב'ן (כנ"ל) — עבודת הבירורים, קומט מען צו בני עדין, וואָס בפשטות גייט עס אויף דוד'ן כנ"ל, וואָס „ודוד עבדי נשיא להם לעולם"[24], יבא ויגאלנו בקרוב ממש.

(משיחות כ' מנ"א וש"פ ראה תשכ"ט)

---

24) יחזקאל לו, כה.